

تہجیب

ہاوارد جکسون

آشنائی با فرهنگ نویسی

ترجمہ محمد رضا افضلی

این کتاب منبعی دسترس‌پذیر برای آشنایی با فرهنگ‌نویسی — یا بررسی فرهنگ‌هاست. ما برای اطلاع از تعریف واژه‌ها و نحوه تلفظ آن‌ها به فرهنگ رجوع می‌کنیم. از فرهنگ در خانه و مدرسه استفاده می‌شود، در دادگاه‌ها، سخنرانی‌ها، و مجالس قانون‌گذاری به آن استناد می‌شود و سینه‌چاکان جدول کلمات متقاطع و بازیگران بازی حرف‌چینی نیز به آن رجوع می‌کنند. اما چرا فرهنگ‌ها چنین ساختاری دارند؟ چه نوع فرهنگ‌هایی موجود است و این فرهنگ‌ها به چه کارهایی می‌آیند؟ چه کسی از فرهنگ استفاده می‌کند و به چه منظوری؟

کتاب آشنایی با فرهنگ‌نویسی مروری مفصل روی تاریخ، انواع، و محتوای این آثار مرجع ضروری انجام داده است. هاوارد جکسون انواع گوناگون فرهنگ، از فرهنگ‌های خاص گویشوران بومی، تا فرهنگ‌های موضوعی، و فرهنگ‌های خاص زبان‌آموزان، از جمله فرهنگ‌های ثبت‌شده روی سی‌دی را تحلیل می‌کند تا راه‌هایی را نشان دهد که فرهنگ‌ها کارکرد دوگانه تشریح واژه‌های زبان و ارائه مرجعی مفید و دسترس‌پذیر را از طریق آن‌ها محقق می‌کنند.

این کتاب با مقدمه‌ای درباره اصطلاحات مورد استفاده در فرهنگ‌نویسی برای توصیف واژه‌ها و واژگان، و ارائه جمع‌بندی‌ها و پیشنهادهایی برای مطالعه بیشتر شروع می‌شود. کتاب آشنایی با فرهنگ‌نویسی موجز و دانشجو‌پسند است. این کتاب برای همه علاقه‌مندان به تدوین و کاربرد فرهنگ مناسب است.

هاوارد جکسون استاد زبان انگلیسی و زبان‌شناسی در دانشگاه سترال انگلند است. آثار او عبارت‌اند از دستور زبان و واژگان (۲۰۰۲)، واژه‌ها و معنای آن‌ها (۱۹۸۸)، و واژه‌ها، معنا و واژگان (۲۰۰۰).

آشنایی با فرهنگ نویسی

کتاب بهار ۱۰۲

فرهنگ نویسی ۹

آشنایی با فرهنگ نویسی

هاوارد جکسون

ترجمه

محمد رضا افضلی

تیمس

تهران ۱۴۰۲

این کتاب ترجمه‌ای است از
Lexicography: An Introduction
Howard Jackson
London: Routledge, 2002

کتاب‌های
کتاب بهار: تهران، خیابان ولی عصر، خیابان ناصری، شماره ۸۲ (تلفن: ۰۹۱۲ ۱۲۲ ۶۰۰۸)

آشنایی با فرهنگ‌نویسی

هاوارد جکسون

ترجمه محمدرضا افضلی

چاپ اول ۱۴۰۲

شمارگان ۳۳۰

صفحه‌آرا: مریم درخشان گلریز

طراح جلد: پاشا دازابی

چاپ و صحافی: پردیس دانش

همه حقوق چاپ و نشر این کتاب محفوظ و مخصوص کتاب بهار است

سرشناسه	جکسون، هاوارد، ۱۹۴۵-م. Jackson, Howard
عنوان و نام پدیدآور:	آشنایی با فرهنگ‌نویسی / هاوارد جکسون؛ ترجمه محمدرضا افضلی.
مشخصات نشر:	تهران: کتاب بهار، ۱۴۰۱.
مشخصات ظاهری:	پانزده، ۲۴۷ ص.
فروست:	کتاب بهار؛ ۱۰۲.
شابک:	فرهنگ‌نویسی؛ ۹. ۹-۶۹-۷۰۶۷-۶۲۲-۹۷۸
وضعیت فهرست‌نویسی:	فیا
یادداشت:	عنوان اصلی: Lexicography: an introduction, 2002
یادداشت:	واژه‌نامه.
یادداشت:	کتابنامه: ص. ۲۳۸-۲۴۲.
یادداشت:	نماینه.
موضوع:	واژه‌نامه‌نویسی
شناسه افزوده:	Lexicography
رده‌بندی کنگره:	افضلی، محمدرضا، ۱۳۳۱-، مترجم P3۲۷
رده‌بندی دیویی:	۴۱۳/۰۲۸
شماره کتابشناسی ملی:	۹۱۴۴۱۲۴
اطلاعات رکورد کتابشناسی:	فیا

فروش اینترنتی: www.ketabebahar.com

فروشگاه: انتشارات آگاه، خیابان انقلاب، شماره ۱۳۴۰، تلفن: ۶۶۴۶۷۳۲۳، www.agahbookshop.com

مراکز پخش: پیام امروز (۶۶۴۸۶۵۳۵)، صدای معاصر (۸۲ ۸۵ ۹۷۶۶)

۱۸۵ هزار تومان

فهرست

پیشگفتار.....	یازده
فرهنگ‌هایی که به آن‌ها ارجاع شده است.....	سیزده
۱ واژه‌ها.....	۱
۱-۱ واژه چیست؟.....	۱
۲-۱ همان آوا، همان املا، اما واژه‌های متفاوت.....	۲
۳-۱ تکواژه‌ها و گونه‌ها.....	۳
۴-۱ wards of court و war chests.....	۶
۵-۱ دسته‌بندی واژه‌ها.....	۸
۶-۱ تجزیه واژه‌ها.....	۹
۷-۱ بیشتر بخوانیم.....	۱۲
۲ نکاتی در مورد واژه‌ها.....	۱۳
۱-۲ منشأ واژه‌های انگلیسی.....	۱۳
۲-۲ ساخت نوواژه‌ها.....	۱۵
۳-۲ معنای واژه.....	۱۹
۴-۲ تعریف واژه‌ها.....	۲۳
۵-۲ بیشتر بخوانید.....	۲۵

۳	فرهنگ	۲۷
۱-۳	فرهنگ چیست؟	۲۷
۲-۳	فرهنگ‌ها، نه «فرهنگ علی‌الاطلاق»	۳۰
۳-۳	محتوای فرهنگ چیست؟	۳۲
۴-۳	تدوین فرهنگ	۳۵
۵-۳	ارزیابی فرهنگ	۳۸
۶-۳	بیشتر بخوانیم	۳۹
۴	سرآغاز	۴۱
۱-۴	سرآغاز نگارش فرهنگ‌های دوزبانه	۴۱
۲-۴	واژه‌های «دشوار»	۴۳
۳-۴	جامعیت	۴۸
۴-۴	تعیین و تثبیت	۵۱
۵-۴	ساموئل جانسون (۱۷۰۹-۱۷۸۴)	۵۵
۶-۴	بیشتر بخوانیم	۶۰
۵	فرهنگ جدید زبان انگلیسی	۶۳
۱-۵	انجمن لغت‌شناسی	۶۳
۲-۵	ویراست نخست	۶۴
۳-۵	محتوای فرهنگ انگلیسی آکسفورد (OED)	۶۹
۴-۵	ذیل‌ها و ویراست دوم	۷۴
۵-۵	ویراست سوم	۷۷
۶-۵	بیشتر بخوانیم	۷۹
۶	تا به امروز	۸۱
۱-۶	نوا و بستر (۱۷۵۸-۱۸۴۳)	۸۱
۲-۶	جنگ «فرهنگ‌ها»	۸۳
۳-۶	ویراست سوم فرهنگ بین‌المللی جدید و بستر	۸۶
۴-۶	فرهنگ‌های دانشگاهی	۸۹
۵-۶	فرهنگ‌های بریتانیایی	۸۹
۶-۶	فرهنگ‌های زبان‌آموز	۹۱
۷-۶	فرهنگ‌های الکترونیکی	۹۲
۸-۶	آینده	۹۶
۹-۶	بیشتر بخوانیم	۹۷

۹۹.....	۷ کاربرها و کاربردها.....
۹۹.....	۱-۷ اهداف فرهنگ.....
۱۰۱.....	۲-۷ کاربردهای فرهنگ.....
۱۰۴.....	۳-۷ دسترس پذیری.....
۱۰۸.....	۴-۷ سند یا مرجع؟.....
۱۱۰.....	۵-۷ فرهنگ های زبان آموز.....
۱۱۲.....	۶-۷ بیشتر بخوانیم.....
۱۱۳.....	۸ معنا در فرهنگ ها.....
۱۱۳.....	۱-۸ اهداف تعریف.....
۱۱۶.....	۲-۸ تجمیع و تفکیک.....
۱۲۲.....	۳-۸ تعریف.....
۱۲۶.....	۴-۸ روابط معنایی.....
۱۲۹.....	۵-۸ عبارت پردازی.....
۱۳۱.....	۶-۸ بیشتر بخوانیم.....
۱۳۳.....	۹ فراتر از تعریف.....
۱۳۳.....	۱-۹ املا.....
۱۳۴.....	۲-۹ تلفظ.....
۱۳۸.....	۳-۹ تصریف.....
۱۴۰.....	۴-۹ طبقه واژه.....
۱۴۱.....	۵-۹ سایر اطلاعات دستوری.....
۱۴۴.....	۶-۹ کاربرد.....
۱۵۲.....	۷-۹ بیشتر بخوانیم.....
۱۵۳.....	۱۰ ریشه شناسی.....
۱۵۴.....	۱-۱۰ تفسیر ریشه شناسی ها.....
۱۵۶.....	۲-۱۰ انگلیسی اصلی.....
۱۵۷.....	۳-۱۰ وام واژه های لاتین بنیاد.....
۱۵۹.....	۴-۱۰ سایر وام واژه ها.....
۱۶۱.....	۵-۱۰ فرهنگ های تاریخی و چند مقایسه.....
۱۶۴.....	۶-۱۰ چرا ریشه شناسی؟.....
۱۶۶.....	۷-۱۰ بیشتر بخوانیم.....
۱۶۷.....	۱۱ فرهنگ های زبان آموز.....

۱۶۷	۱-۱۱ پیدایش فرهنگ‌های یک‌زبانه زبان‌آموز
۱۷۲	۲-۱۱ نیازهای رمزگشایی زبان‌آموزان
۱۷۴	۳-۱۱ نیازهای رمزگذاری زبان‌آموزان
۱۷۹	۴-۱۱ اطلاعات اضافه
۱۸۱	۵-۱۱ فرهنگ‌های یک‌زبانه زبان‌آموز روی سی‌دی
۱۸۵	۶-۱۱ بیشتر بخوانیم
۱۸۷	۱۲ دست کشیدن از القبا
۱۸۷	۱-۱۲ معایب ترتیب القبایی
۱۹۰	۲-۱۲ سنت فرهنگ‌نویسی موضوعی
۱۹۴	۳-۱۲ گنج‌واژه‌های تخصصی
۱۹۹	۴-۱۲ فرهنگ‌های موضوعی برای زبان‌آموزان
۲۰۴	۵-۱۲ تداوم سنت
۲۰۵	۶-۱۲ بیشتر بخوانیم
۲۰۷	۱۳ تدوین فرهنگ
۲۰۷	۱-۱۳ طرح
۲۱۲	۲-۱۳ داده‌ها
۲۱۷	۳-۱۳ روش
۲۱۹	۴-۱۳ حاصل کار
۲۲۱	۵-۱۳ بیشتر بخوانیم
۲۲۳	۱۴ نقد فرهنگ
۲۲۳	۱-۱۴ قضیه نقد
۲۲۵	۲-۱۴ روش
۲۲۷	۳-۱۴ معیارها: داخلی و خارجی
۲۲۸	۴-۱۴ ارائه
۲۳۰	۵-۱۴ محتوا
۲۳۳	۶-۱۴ منظر
۲۳۴	۷-۱۴ مقصود
۲۳۵	۸-۱۴ بیشتر بخوانیم
۲۳۷	منابع
۲۴۳	واژه‌نامه فارسی - انگلیسی
۲۴۵	نمایه

پیشگفتار

در چند سالی که از انتشار کتاب قبلی من درباره فرهنگ‌ها، به نام واژه‌ها و معنای آن‌ها (۱۹۸۸)، می‌گذرد، هم در حوزه فرهنگ‌نویسی، و هم در زمینه بررسی آکادمیک فرهنگ‌های نوشته‌شده، شاهد رویدادهای بسیار بوده‌ایم. در آن زمان «انقلاب پیکره» (راندل^۱ و استاک^۲ ۱۹۹۲) تازه شروع شده بود. واژه‌ها و معنای آن‌ها صرفاً ویراست نخست (۱۹۸۷) فرهنگ انگلیسی کالینز کوپیلد^۳ را بررسی کرده بود. امروز عملاً همه فرهنگ‌هایی که در انگلستان منتشر می‌شوند، ادعا می‌کنند که در کار خود از پیکره رایانه‌ای استفاده کرده‌اند. نه تنها فرهنگ‌های زبان آموز به سرعت نوشته شده‌اند. در آن زمان ویراست سوم فرهنگ پیشرفته آکسفورد^۴ برای زبان‌آموزان منتشر شده بود که امروز ویراست ششم آن در بازار است و فرهنگ انگلیسی بین‌المللی کمبریج^۵ هنوز راه درازی تا انتشار داشت. بلکه در نگارش فرهنگ‌های اهل زبان نیز پیشرفت‌های فراوان حاصل شده است. انتشار فرهنگ انگلیسی جدید آکسفورد^۶ در سال ۱۹۹۸، هم‌چنین سه ویراست از فرهنگ فشرده آکسفورد^۷، نیز ویراست دوم فرهنگ بزرگ انگلیسی آکسفورد (OED) در سال ۱۹۸۹، و شروع بازنگری همه‌جانبه آن برای انتشار ویراست سوم در سال ۲۰۱۰.

طی این دوران فرهنگ‌ها در قالب‌های الکترونیکی، به‌ویژه به صورت سی‌دی، نیز پدیدار شده‌اند و راهگشای امکانات تازه‌ای، نه فقط در نحوه استفاده از فرهنگ، بلکه در نحوه نظم‌بخشی به مطالب فرهنگ بوده‌اند. دسترسی برخط (آنلاین) به فرهنگ‌ها، از جمله فرهنگ بزرگ انگلیسی آکسفورد، از طریق اینترنت نیز میسر شده است و مشترکان می‌توانند شاهد بازنگری‌های این فرهنگ برای ویراست سوم نیز باشند، زیرا این بازنگری‌ها به صورت فصلی در شبکه بارگذاری می‌شوند.

مطالعات فرهنگ‌نویسی نیز توسعه یافته و طی سال‌های اخیر شکوفا شده است. در این سال‌ها شاهد

1. Rundell

2. Stock

3. Collins COBUILD English Dictionary

4. Oxford Advanced Learner's Dictionary

5. Cambridge International Dictionary of English

6. New Oxford Dictionary of English

7. Concise Oxford

انتشار بسیار موفقیت‌آمیز نشریه بین‌المللی فرهنگ‌نویسی^۱ در سال ۱۹۸۸ بودیم. طی ده سال اول رابرت ایلسون^۲ سردبیر این نشریه بود و سپس تونی کاوونی^۳ جانشین او شد. دایرةالمعارف بین‌المللی فرهنگ‌نویسی^۴ (هاوسمان و دیگران^۵ ۱۹۸۹ - ۱۹۹۱)، کتابی عظیم در سه جلد آخرین تحولات در این حوزه را شرح داد و فرهنگ فرهنگ‌نویسی^۶ (هارتمن^۷ و جیمز^۸ ۱۹۹۸) نقشه این قلمرو را ترسیم کرد. به‌تازگی، راینهارد هارتمن کتاب آموزش و پژوهش در باب فرهنگ‌نویسی^۹ (۲۰۰۱) فرهنگ‌نویسی آکادمیک را در دستور کار خود قرار داده است، و سیدنی لاندو^{۱۰} کتاب خواندنی فرهنگ‌ها: فن و هنر فرهنگ‌نویسی^{۱۱} (ویراست دوم، ۲۰۰۱) را با چشم‌اندازی از آن سوی اقیانوس اطلس به‌روزرسانی کرده است.

اکنون وقت آن رسیده است که این موضوع در انگلستان با دید تازه‌ای بررسی شود. از لونیزا سملین^{۱۲} و انتشارات راتلج^{۱۳}، که به من فرصت انجام این کار را دادند، سپاسگزاری می‌کنم.

هاوارد جکسون

بیرمنگام

اوت ۲۰۰۱

1. *International Journal of Lexicography*

4. *International Encyclopedia of Lexicography*

6. *Dictionary of Lexicography*

9. *Teaching and Researching Lexicography*

11. *Dictionaries: The Art and Craft of Lexicography*

12. Louisa Semlyen

2. Robert Ilson

5. Hausmann et al.

7. Hartmann

10. Sidney Landau

13. Routledge

3. Tony Cowie

8. James

فرهنگ‌هایی که به آن‌ها ارجاع شده است

در متن کتاب به فرهنگ‌های زیر اشاره می‌شود (تذکر: شماره اندیس‌دار، مثلاً^۲ ۱۹۸۸، به ویراست فرهنگ مورد نظر اشاره می‌کند که در این مورد ویراست دوم منتشرشده در سال ۱۹۸۸ است.)

فرهنگ‌های اهل زبان

Chambers English Dictionary, (1988^۷) edited by Catherine Schwarz, George Davidson, Anne Seaton and Virginia Tebbit.

Chambers 21st Century Dictionary (1996) edited by Mairi Robinson.

Collins Concise Dictionary (1982; 1988^۲; 1992^۳; 1999^۴, edited by Diana Treffry).

Collins English Dictionary (1979 edited by Patrick Hanks, 1986^۲ edited by Patrick Hanks, 1991/94^۳ edited by Marian Makins, 1998^۴, edited by Diana Treffry).

Concise Oxford Dictionary (1911 edited by H.G. and F.W. Fowler, 1929^۲, 1934^۳, 1951^۴, 1964^۵, 1976^۶, 1982^۷, 1990^۸, 1995^۹, 1999^{۱۰} edited by Judy Pearsall).

Encarta Concise English Dictionary (2001) edited by Kathy Rooney, Bloomsbury.

Longman Dictionary of the English Language (1984, 1991^۲ edited by Brian O'Kill).

A New English Dictionary on Historical Principles (1888-1928) edited by James Murray, Henry Bradley, W. A. Craigie and C. T. Onions.

New Oxford Dictionary of English (1998) edited by Judy Pearsall.

Oxford English Dictionary (1933 edited by James Murray *et al.*, 1989^۲ edited by John Simpson and Edmund Weiner).

The New Shorter Oxford English Dictionary on Historical Principles (1993) edited by Lesley Brown.

Webster's Third New International Dictionary of the English Language (1961) edited by Philip Gove.

فرهنگ‌های یک‌زبانۀ زبان‌آموز

- Cambridge Dictionary of American English* (2000) edited by Sidney Landau.
Cambridge International Dictionary of English (1995) edited by Paul Proctor.
Collins COBUILD English Dictionary (1987, 1995², 2001³) edited by John Sinclair.
Longman Dictionary of Contemporary English (1978 edited by Paul Proctor, 1987² edited by Della Summers and M. Rundell, 1995³ edited by Della Summers).
Longman Language Activator (1993) edited by Della Summers.
Longman Lexicon of Contemporary English (1981) compiled by Tom McArthur.
Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English (1948 edited by A.S. Hornby, E.V. Gatenby and H. Wakefield; 1963² edited by A.S. Hornby, E.V. Gatenby and H. Wakefield; 1974³ edited by A.S. Hornby, with A.P. Cowie and J. Windsor Lewis; 1989⁴ edited by A.P. Cowie, 1995⁵ edited by Jonathan Crowther, 2000⁶ edited by Sally Wehmeier).

فرهنگ‌های موضوعی

- A Thesaurus of Old English* (1995) compiled by Jane Roberts and Christian Kay, with Lynne Grundy.
Longman Dictionary of Scientific Usage (1979) compiled by A. Godman and E.M.F. Payne.
Longman Language Activator (1993) edited by Della Summers.
Longman Lexicon of Contemporary English (1981) compiled by Tom McArthur.
Roget's Thesaurus of English Words and Phrases (1852), Longmans, Green and Co.
The Scots Thesaurus (1990), edited by Iseabail McLeod.

اختصارات

به‌منظور کاهش حجم کتاب، ارجاع به فرهنگ‌ها در سرتاسر متن کتاب با استفاده از اختصارات زیر صورت می‌گیرد:

- CCD – *Collins Concise Dictionary*
CED – *Collins English Dictionary*
Chambers – *Chambers English Dictionary*
CIDE – *Cambridge International Dictionary of English*
COBUILD – *Collins COBUILD English Dictionary*
COD – *Concise Oxford Dictionary*
ECED – *Encarta Concise English Dictionary*
LDEL – *Longman Dictionary of the English Language*
LDOCE – *Longman Dictionary of Contemporary English*
NODE – *New Oxford Dictionary of English*

فرهنگ‌هایی که به آن‌ها... پانزده

OALD – *Oxford Advanced Learner's Dictionary*

OED – *Oxford English Dictionary*

SOED – *Shorter Oxford English Dictionary*

W3 – *Webster's Third New International Dictionary*.

هر جا صورت اختصاری با عددی دنبال می‌شود، مثل COD8، آن عدد به شماره ویراست اشاره دارد، یعنی فرهنگ فشرده آکسفورد، ویراست هشتم.

۱ واژه‌ها

۱-۱ واژه چیست؟

فرهنگی را از قفسه برمی‌دارید یا روی رایانه به آن دسترسی پیدا می‌کنید و آن را می‌گشایید زیرا دنبال «واژه‌ای» می‌گردید. فرهنگ گنجینه‌ای از واژه‌هاست. در فرهنگ واژه‌ها به ترتیب الفبا مرتب می‌شوند و هنگامی که در فرهنگ چاپی ستون‌ها را از بالا به پایین نگاه می‌کنید و در فرهنگ‌های الکترونیکی به فهرست نگاه می‌اندازید، فهرستی از واژه‌ها را می‌خوانید. آیا واقعاً چنین است؟ در این جا فهرستی از ۲۵ «سرمدخل» بین واژه‌های *want* و *wardrobe* در COD10 (یعنی، فرهنگ فشرده آکسفورد، ویراست دهم) مشاهده می‌کنید:

want, wanting, wanton, wapentake, wapiti, War, war, waratah, war baby, warble¹, warble², warble fly, warbler, warby, war chest, war crime, war cry, ward, -ward, war dance, warden, warder, ward heeler, ward of court, wardrobe.

تعدادی از اقلام این فهرست با برداشتی که ما معمولاً از واژه داریم، کاملاً منطبق نیستند و به نظر من «دنباله‌ای از حروف‌اند که به فاصله‌هایی محدود شده‌اند». در واقع فقط ۱۵ سرمدخل از این ۲۵ سرمدخل را می‌توان در این توصیف گنجانند. دو سرمدخل از این فهرست از یک واژه کامل کمترند: صورت اختصاری *War* (به جای *Warwickshire*) و پسوند *-ward* (که برای تشکیل واژه‌هایی مثل *Backward* و *skyward* از آن استفاده می‌شود). هشت سرمدخل دیگر همه بیش از یک «واژه» دارند: هفت تا از آن‌ها فقط از دو واژه تشکیل شده‌اند و یکی هم سه واژه‌ای است (*ward of court*). حتماً توجه کرده‌اید که یک واژه (*warble*) دو بار در این فهرست دیده می‌شود. بنابراین، «واژه» واقعاً چیست؟

قبل از *want* در فهرست COD10 واژه *wannabe* آمده است. آیا این یک واژه است یا سه واژه

(*want to be*)؟ با مفهومی که از تعریف واژه در ذهن داریم، یک واژه است، زیرا دنباله‌ای از حروف محدود به فاصله‌های خالی است. البته این مفهوم واژه ریشه در نگارش دارد؛ نگارش رسانه‌ای است که در آن بیشترین توجه ما به واژه‌هاست؛ و فرهنگ‌ها بر شکل نوشتاری زبان مبتنی‌اند. اما در گفتار، واژه‌ها از آواها و هجاهایی تشکیل می‌شوند که در جریان گفتار در پی هم می‌آیند، بدون این‌که بین آن‌ها فاصله یا مکث باشد. مکثی که هنگام گفتن *war baby* انجام می‌دهیم، از مکث حین به زبان آوردن *wardrobe* بیشتر نیست، اگرچه اولی از دو واژه تشکیل می‌شود و دومی فقط یک واژه است. آشکار است که معیار ما تا حدودی گمراه‌کننده است و در کتابی که دربارهٔ واژه‌ها و فرهنگ‌ها نوشته می‌شود، باید تفکیکی انجام داد. اصطلاحات خود را به‌صورت زیر متمایز می‌کنیم:

واژه خطی واژه‌ای در نوشتار، و دنباله‌ای از حروف محدود به فاصله‌های خالی است.
 واژه واج‌شناختی واژه‌ای در گفتار، و دنباله‌ای از آواهاست (مرز واژه‌های واج‌شناختی را قواعد مربوط به ساختار هجاها، تکیه، و مانند آن‌ها تعیین می‌کنند).
 تکواژه، واژه‌ای در واژگان زبان است؛ ممکن است در فرهنگ به‌صورت سرمدخل بیاید.

بنابراین تکواژه ممکن است از بیش از یک واژه خطی تشکیل شده باشد، مثل *war, warble fly* و *ward of court chest*. اگرچه اختصارات و وندها به‌صورت سرمدخل می‌آیند، باید آن‌ها را از مقولهٔ تکواژه مستثنی کرد (نگاه کنید به ۱-۶).

۲-۱ همان آوا، همان املا، اما واژه‌های متفاوت

دیدیم که در فرهنگ COD10 واژه *warble* دو بار آمده است. گردآورندگان این فرهنگ از روش متداول پیروی کرده و دو تکواژه متفاوت با یک املا (و اتفاقاً با یک تلفظ) تشخیص داده‌اند. نخستین *warble* فعلی است که به نغمه‌خوانی پرنده اشاره دارد؛ دومی اسم است و به «آماس یا آبسهٔ ایجاد شده زیر پوست ناحیهٔ پشت گاو اشاره می‌کند که وجود لارو نوعی حشره (*warble fly*) عامل آن است.» اما معیار اصلی تفکیک کردن آن‌ها از یکدیگر، این نبوده که دو تکواژه معانی کاملاً متفاوت دارند. فرهنگ‌ها برای تعیین این‌که یک واژه خطی تنها معرف بیش از یک تکواژه هست یا نه، معمولاً معیار ریشه‌شناختی را ملاک کار خود قرار می‌دهند (نگاه کنید به فصل ۱۰). اگر بتوان نشان داد که املائی واحد بیش از یک ریشه دارد، آن‌گاه می‌توان گفت که بیش از یک تکواژه را تشکیل می‌دهد. درمورد *warble*، تکواژه «نغمه‌خواندن پرنده»، طبق COD10، ریشه در *werble*، واژه قدیمی شمال فرانسه دارد که در دورهٔ انگلیسی میانه (۱۰۶۶-۱۵۰۰) وارد زبان انگلیسی شده است. تکواژه «آبسه» نیز ریشه در دوران انگلیسی میانه دارد اما، طبق COD10، منشأ آن «نامعلوم» و متفاوت است.

تکواژه‌هایی که املا و تلفظ یکسان دارند، اما ریشه آن‌ها متفاوت است، هم‌نام نامیده می‌شوند. یک واژه خطی دیگر که دوبار مدخل شده *tear* است. تکواژه *tear* اول به «کشیدن و پاره کردن» مربوط می‌شود؛ تکواژه دوم به چکیدن مایعی شور از چشم انسان هنگام گریستن اشاره دارد. اما در این مورد، املاهای یکسان تلفظ‌های متفاوت دارند، یعنی با دو واژه واج‌شناختی سروکار داریم. با توجه به این که فرهنگ بر املاهای واژه‌ها متکی است، *tear* دو بار مدخل می‌شود. چنان‌که می‌توان انتظار داشت *tear* (پاره کردن) و *tear* (گریستن) نیز ریشه‌های متفاوت دارند، اما منشأ هر دو انگلیسی قدیم است؛ اولی از *teran* و دومی از *tēar* گرفته شده است. تکواژه‌هایی که املاهای یکسان دارند، اما تلفظ آن‌ها مثل هم نیست، هم‌نویسه نامیده می‌شوند. در زبان انگلیسی تعداد هم‌نویسه‌ها، در مقایسه با تعداد هم‌نام‌ها، کم است. این هم چند مثال برای این که شما بررسی کنید:

bow, curate, denier, irony, prayer, refuse, reserve, sow, supply, wind.

در زبان انگلیسی، متداول‌تر از همه هم‌تاهای هم‌نویسه‌هاست: تکواژه‌هایی که تلفظ یکسان، اما املاهای متفاوت دارند، مثل *pale/pail*. این دسته از تکواژه‌ها مشکلی برای فرهنگ ایجاد نمی‌کنند، زیرا در فرهنگ اولویت با املاهای واژه‌هاست. هر یک از این تکواژه‌ها به‌عنوان یک سرمدخل و در جای خود طبق ترتیب الفبایی وارد فرهنگ می‌شود. تکواژه‌هایی که تلفظ یکسان، اما املاهای متفاوت دارند، هم‌آوا نامیده می‌شوند. چند زوج هم‌آوا را از زبان انگلیسی مثال می‌زنیم:

bare/bear, gait/gate, haul/hall, leak/leek, miner/minor, paw/poor/pore/pour, sew/sow, stake/steak, taught/taut

حتماً متوجه هستید که اغلب تکواژه‌های هم‌آوا از مصوت‌هایی ناشی می‌شوند که در گذشته با توجه به صورت‌های متفاوت املائی، تلفظ متفاوتی داشتند، اما در جریان تاریخی تغییر آواها، تلفظ آن‌ها یکسان شده است.

۱-۳ تکواژه‌ها و گونه‌ها

اگر در فرهنگ واژه *sung* را جست‌وجو کنید، مدخل بسیار مختصری به‌صورت «صفت مفعولی *sing*» پیدا می‌کنید که شما را به مدخل *sing* ارجاع می‌دهد. اگر دنبال واژه *talked* بگردید که صفت مفعولی *talk* است، هیچ مدخلی پیدا نخواهید کرد. درمورد هر دو واژه، فرهنگ تعریف را زیر یک مدخل می‌دهد: زیر *sing* برای *sung* و زیر *talk* برای *talked*. برای *sung* یا *talked* نیازی به تعریف جداگانه نیست، زیرا

آن چه درباره *sing* یا *talk* گفته شده، عیناً در مورد آن ها هم قابل استفاده است. این واژه ها صرفاً «گونه های» واژه مدخل، یا در واقع همان واژه اند.

مثلاً تکواژه *sing*، گونه هایی به شرح زیر دارد: *sung singing sang sings sing*. تکواژه *talk* یک گونه کمتر دارد: *talking talked talks talk*. آن چه مشاهده می کنیم تصریف های افعال در زبان انگلیسی است:

<i>talk</i>	<i>sing</i>	پایه/مضارع
<i>talks</i>	<i>sings</i>	سوم شخص مفرد/مضارع
<i>talked</i>	<i>sang</i>	ماضی
<i>talking</i>	<i>singing</i>	صفت فاعلی
<i>talked</i>	<i>sung</i>	صفت مفعولی

فعل *talk* نمونه ای از افعال «باقاعده» است که در آن ماضی و صفت مفعولی صورت یکسانی دارند و پسوند *(e)d* - به انتهای فعل پایه اضافه شده است. فعل *sing* یکی از چندین فعل «بی قاعده» است.

حسی به ما می گوید که *sing sung singing sang sings sing* همگی «یک واژه اند»؛ آن ها تجلیات مختلف یک تکواژه هستند؛ گونه هایی که طبق بافت دستوری تکواژه انتخاب شده اند. مثلاً اگر در جمله ای فاعل «سوم شخص مفرد» باشد (معادل با *it she he*)، و گوینده/نویسنده زمان مضارع را انتخاب کرده باشد، آن گاه صورت فعل *sings* یا *talks* خواهد بود و پسوند «*s*» «زمان حال برای سوم شخص مفرد» را نشان می دهد (مثلاً «*until the fat lady/she sings*»). برای شناسایی این نوع «واژه» به اصطلاح دیگری نیاز داریم:

صورت واژه یک گونه تصریفی از تکواژه

فعل ها را به منظور نشان دادن صورت های واژه انتخاب کرده ایم، زیرا در زبان انگلیسی تکواژه های فعلی تصریف هایی بیش از هر نوع تکواژه دیگر دارند. دو نوع تکواژه دیگر معمولاً گونه های تصریفی دارند و بنابراین بیش از یک صورت واژه خواهند داشت: اسم ها و صفت ها - اگر چه مثل مورد فعل ها، همه آن ها چنین نیستند. اسامی شمارش پذیر (*coin, biscuit*)، اما نه اسامی شمارش ناپذیر (*salt, dough*) صورت تصریفی «جمع» دارند. بعضی از اسامی، عمدتاً آن هایی که به موجودات ذی حرکت اشاره می کنند، تصریف «ملکی» دارند. صورت های واژه برای اسامی جمع یک پسوند *(e)s* - برای تصریف باقاعده دارند (*mangoes, oranges, bananas*). تعداد کمی از اسامی شمارش پذیر صورت جمع بدون قاعده دارند، مثلاً *millennia, nuclei, leaves, knives, children, teeth, mice, geese, feet*

criteria, hypotheses, formulae. تصریف ملکی در اسم مفرد معمولاً با علامت آپوستروف + s نشان داده می‌شود (مثلاً *nephew's, girl's, cat's*), و در صورت جمع با قرار دادن علامت آپوستروف بعد از پسوند جمع آن را نشان می‌دهند (مثلاً *nephews', girls', cats'*). البته این نکته در نگارش مصداق دارد: در گفتار، همان علامت ملکی صورت مفرد، یعنی s(e)- اضافه می‌شود و بنابراین صورت‌های مفرد و جمع تفاوتی با هم ندارند؛ به عبارت دیگر صورت ملکی جمع همانند صورت ملکی مفرد است، مگر در مواردی که صورت جمع بی‌قاعده باشد (مثلاً *women's, children's, mice's*). خلاصه این‌که، صورت‌های واژه (بعضی) از تکواژه‌های اسمی عبارت‌اند از:

<i>child</i>	<i>girl</i>	پایه/مفرد
<i>children</i>	<i>girls</i>	جمع
<i>child's</i>	<i>girl's</i>	مفرد ملکی
<i>children's</i>	<i>girls'</i>	جمع ملکی

توجه داشته باشید که سه صورت تصریفی *girl* (نمونه «باقاعده») تلفظ یکسان دارند.

بعضی از تکواژه‌های صفتی در زبان انگلیسی یک صورت «تفضیلی» و یک صورت «عالی» دارند. صفت‌های «قابل درجه‌بندی» (مثل *small, quick, long*) مورد نظرند، نه صفت‌های «غیر قابل درجه‌بندی» (مانند *sterile, mortal, daily*). اغلب صفت‌های تک‌هجایی قابل درجه‌بندی می‌توانند این صورت‌ها را داشته باشند، اغلب صفت‌های دوهجایی قابل درجه‌بندی هم مشمول همین موضوع‌اند. علامت صفت تفضیلی باقاعده -er است، و برای صفت عالی از -est استفاده می‌شود (مثلاً *smaller/smallest, quicker/quickest, longer/longest*). تعداد صورت‌های بی‌قاعده اندک است: *worst, worse, bad, best, better, good*. راه دیگری برای بیان مقایسه، که در مورد بعضی از صفت‌های دوهجایی و تقریباً همه صفت‌های قابل درجه‌بندی سه یا چندهجایی از آن استفاده می‌شود، به‌کارگیری قیدهای *more* و *most* است (مثلاً *more/most treacherous, more/most skillful*). صورت‌های واژه (بعضی از) تکواژه‌های صفتی به شرح زیر جمع‌بندی می‌شود:

<i>good</i>	<i>slow</i>	پایه
<i>better</i>	<i>slower</i>	تفضیلی
<i>best</i>	<i>slowest</i>	عالی

گاهی صفت‌های تک‌هجایی را نمی‌توان با صورت‌های واژه -er, -est به کار برد، معمولاً به این علت که تلفظ آن‌ها غیرعادی می‌شود (مثل *wronger, sourer*).

۴-۱ wards of court و war chests

در فهرستی که در بخش ۱-۱ از فرهنگ COD10 استخراج کردیم چندین تکواژه مرکب از بیش از یک واژه خطی دیدیم. در تعدادی از آن‌ها *war* بخش اول تکواژه را تشکیل می‌دهد: *war crime*, *war chest*, *war dance*, *war cry*. دو تکواژه مستقل کنار هم قرار گرفته‌اند تا تکواژه‌ای جدید با معنای تخصص‌یافته پیدا کنند و موجودی را مشخص کنند که حائز ارزش داشتن «نامی» از آن خود است. این تکواژه‌ها را تکواژه‌های مرکب می‌نامند (در فصل ۲ توضیح بیشتری در این زمینه آمده است). گاهی تکواژه‌های مرکب با فاصله خالی بین دو جزء نوشته می‌شوند، مانند مثال‌هایی که با *war* ارائه شد. تکواژه‌های مرکب دیگر را به صورت یک واژه خطی می‌نویسند (مثل *warship*, *warpath*, *warlord*, *warhead*). اما در بعضی دیگر دو جزء با یک تیره کوتاه به هم متصل می‌شوند (مثل *world-class*, *window-shop*, *war-torn*). گرایش فعلی کنار گذاشتن تیره کوتاه و رفتن به سمت «ترکیبات یکپارچه» (یک واژه خطی) یا «ترکیبات باز» (دو یا چند واژه خطی) است.

تکواژه چندواژه‌ای دیگری که در این فهرست دیده می‌شود *ward of court* است، که بیشتر عبارت است تا ترکیب. تکواژه‌های عبارتی چند ساختار متداول دارند و ساختار «اسم + حرف اضافه + اسم»، که در *ward of court* دیده می‌شود، یکی از آن‌هاست. در ادامه مطلب چند نمونه دیگر از این ساختار را نشان می‌دهیم:

age of consent, cash on delivery, chapel of rest, home from home, hostage to fortune, man about town, meals on wheels, place in the sun, rite of passage, skeleton in the cupboard.

ساختار عبارتی دوم از یک اسم در حالت ملکی و در پی آن اسم دیگری تشکیل می‌شود، مثلاً:

athlete's foot, banker's card, collector's item, fool's paradise, hair's breadth, lady's finger, ploughman's lunch, potter's wheel, saint's day, smoker's cough, traveller's cheque, writer's block.

سومین ساختار عبارتی از دو واژه از یک نوع (اسم، فعل، صفت) تشکیل می‌شود که با حرف ربط *and* به هم مربوط شده‌اند. گاهی این ساختار را «دوبخشی» می‌نامند. چند مثال از این ساختار عبارت‌اند از:

bells and whistles, black and white, bow and scrape, down and out, fast and furious, hammer and tongs, nip and tuck, pins and needles, rock and roll, sweet and sour, ups and downs, you and yours.

چند مورد «سه‌بخشی» هم داریم که به‌عنوان مثال می‌توان به *line and sinker hook skip and jump hop* اشاره کرد. مشاهده می‌کنید که تعدادی از این مثال‌ها به‌صورت استعاره به کار می‌روند: *hammer and tongs* به ابزارهایی که آهنگران به کار می‌برند هیچ دخلی ندارد، بلکه به شدت و قدرت انجام کاری اشاره می‌کند. دسته چهارم تکواژه‌های عبارتی از فعل + قید تشکیل می‌شوند و «فعل‌های مرکب» را به وجود می‌آورند. چند مثال از این دسته می‌آوریم:

break up, calm down, find out, give in, look over, pass out, show up, take off, waste away, wear out.

بعضی از این فعل‌های مرکب معنای لغوی یا معنای نزدیک به لغوی دارند، بعضی دیگر از لحاظ معنایی کمابیش مجازی‌اند. *take off* در یکی از معانی خود معنای لغوی دارد (مثلاً به برخاستن هواپیما از روی باند اشاره دارد)، اما در معنای دیگری مجازی است (به معنای «تقلید»).

دسته پنجم تکواژه‌های عبارتی، اگر در واقع بتوان آن‌ها را تکواژه دانست، معمولاً معنای استعاری یا مجازی دارند. آن‌ها اصطلاح نامیده می‌شوند که گستره‌ای از ساختارهای مختلف، از عبارت تا جمله کامل، دارند. اصطلاح دو مشخصه اساسی دارد: معنای آن فراتر از معنای مجموع اجزای آن است، و معمولاً مجازی است؛ ساختار نسبتاً ثابتی دارد. اصطلاح *a storm in a teacup* (معادل امریکایی *a tempest in a teapot*) معنای مجازی «هياهو بسیار برای هیچ» دارد، و ممکن نیست چیزی را جایگزین این ساختار کرد، یا به آن افزود. در اصطلاح *pull the wool over someones eyes* معنای مجازی است و تنها جایگزین‌های ممکن تصریف‌های مناسب فعل *pull* و اسم یا ضمیر ملکی مناسب به جای *someone's* است. همه اصطلاحات زبان جنبه فراگیر دارند و در معنا و صورت متنوع‌اند (برای آشنایی بیشتر با این موضوع، نگاه کنید به فرناندو^۱ و فلّول^۲ ۱۹۸۱). اکنون با چند مثال دیگر آشنا می‌شویم:

know which side one's bread is buttered, at the drop of a hat, go against the grain, come to a pretty pass, take someone for a ride, spill the beans, throw the baby out with the bathwater, walk on eggshells.

مشاهده خواهید کرد که در بعضی موارد (مثلاً *take someone for a ride*) تعبیری لغوی هم می‌توان ارائه داد. تنها بافت متن است که نشان می‌دهد معنای لغوی مورد نظر است یا معنای استعاری (اصطلاحی).

۵-۱ دسته‌بندی واژه‌ها

هنگام سخن گفتن دربارهٔ واژه‌ها، غالباً، و چنان‌که در فصل حاضر هم دیدیم، نیاز داریم که با استفاده از دسته‌بندی وسیع «مقولهٔ دستوری» یا «طبقهٔ واژه»، که امروز متداول‌تر است، به آن‌ها اشاره کنیم. ما به جای این‌که، مانند اغلب فرهنگ‌ها، فرض کنیم این موضوع جزئی از دانش عمومی است، اندکی از وقت خود را صرف بحث دربارهٔ آن می‌کنیم.

اگرچه در ذهن خود تعریف‌های مدرسه‌ای را داریم، مثل این تعریف که «فعل بر انجام دادن کاری دلالت می‌کند»، واژه‌ها را به‌صورتی دقیق‌تر و بر مبنای نقش آن‌ها در ساختار جمله‌ها دسته‌بندی می‌کنیم. در زبان انگلیسی اغلب واژه‌های جدید در چهار طبقهٔ بزرگ می‌گنجند؛ هم‌چنین چهار طبقهٔ کوچک‌تر و نسبتاً ایستا هم وجود دارند. چهار طبقهٔ بزرگ عبارت‌اند از:

— اسم‌ها که تا امروز بزرگ‌ترین دسته را تشکیل می‌دهند؛ اسم‌ها معرف عینیات جان‌دار و بی‌جان هستند که در جمله‌ها نقش فاعل، مفعول و مانند آن‌ها را بازی می‌کنند (*niece, leaf, cat*)
(*water nonsense*).

— فعل‌ها معرف عمل، رویداد، یا حالتی هستند که جمله به آن مربوط می‌شود و جایگاه اساسی را در جمله دارند و تعیین می‌کنند که کدام عناصر دیگر باید در جمله حاضر باشند (*decide, break*)
(*love keep have fall*).

— صفت‌ها در جلو اسم قرار می‌گیرند و واژهٔ توصیف‌کننده‌اند، هم‌چنین پس از فعل‌هایی مثل *be* قرار می‌گیرند و کارکرد مشابهی دارند (*vain rough new dazy, gigantic feeble*).

— قیدها دستهٔ متنوعی هستند که گاه اطلاعات تفصیلی مثلاً از نوع زمان (*always, again*)،
(*soon, sometimes*) یا از نوع حالت (*tentatively, quickly, efficiently, clearly*) ارائه می‌دهند، گاه به‌صورت توصیف‌کنندهٔ صفت‌ها یا قیدهای دیگر (*very, somewhat quite*) عمل می‌کنند و گاه ارتباط بین جمله‌ها را شکل می‌دهند (*therefore moreover, however*).

چهار طبقهٔ کوچک‌تر واژه، که کارکرد اصلی آن‌ها ایجاد ارتباط بین عضوهای طبقه‌های بزرگ‌تر در ساختار جمله است، به شرح زیرند:

— ضمائر به جای اسم‌ها و واژه‌های همراه آن‌ها (گروه‌های اسمی) قرار می‌گیرند تا از تکرار غیرضروری جلوگیری کنند و شامل اند بر ضمائر شخصی (*they, we it she he you, I*)، ضمائر ملکی (*hers, yours mine*)، ضمائر انعکاسی (*themselves, yourself myself*)، ضمائر موصولی (*anything nobody someone*)، ضمائر نکره (*which, whose, who*).

— وابسته‌های اسم که همراه اسم می‌آیند و به دو مقوله «برابرساز» و «کمیت‌نما» تقسیم می‌شوند؛ برابرسازها عبارت‌اند از حروف تعریف (*the, a*)، ضمایر اشاره (*that, this*)، و ضمایر ملکی (*their, our, her, your, my*)؛ کمیت‌نماها شامل اعدادند (*fifth, second, five, two*) و کمیت‌نماهای نکره (*several, many, few*).

— حروف اضافه با اسم یا گروه اسمی ترکیب می‌شوند تا گروه‌های حرف اضافه‌ای را تشکیل دهند (*at, with, through, over, on, of, in, from, for*).

— حروف ربط برای ایجاد ارتباط بین بندها یا جمله‌ها به کار می‌روند، اما بین عبارت‌ها و واژه‌ها نیز قرار می‌گیرند؛ حروف ربط شامل حروف ربط همپایه‌ساز (*or, but, and*) و تعداد زیادی حروف ربط پیرو (*while, when, until, if, because, although*) هستند.

در صورت نیاز به توضیح بیشتر در مورد طبقه واژه باید به کتاب‌های دستور رجوع کنید.

۶-۱ تجزیه واژه‌ها

در این فصل از اصطلاحاتی مثل «وند» و «پسوند» نام بردیم که اجزای واژه‌اند. در بخش حاضر به تجزیه واژه‌ها به عناصر سازنده آن‌ها نگاهی می‌افکنیم و چند اصطلاح را معرفی می‌کنیم که هنگام سخن گفتن درباره ساختار واژه به کار خواهند آمد. ابتدا به اصطلاحی برای نشان دادن جزئی از واژه نیاز داریم: این اصطلاح تکواژ است. واژه‌ها از تکواژها تشکیل می‌شوند. بسیاری از واژه‌ها، که گاهی واژه «بسیط» نامیده می‌شوند، فقط از یک تکواژ تشکیل شده‌اند:

bed, dream, go, in, over, please, shallow, treat, usual, vote, whole, yellow.

این هم چند واژه که بیش از یک تکواژ دارند:

bedroom, dreamy, going, live-in, overland, displease, shallowest, mistreatment, usually, voters, wholemeal, yellowish.

هر یک از این واژه‌ها، به عنوان یکی از تکواژهایش، یک واژه «بسیط» از فهرست قبلی دارد که «ریشه» یا، در مورد واژه‌های مرکبی مثل *bedroom*، یکی از ریشه‌های واژه را تشکیل می‌دهد. تکواژ ریشه هسته مرکزی واژه است با معنای اصلی آن، که تکواژهای دیگر به طرق مختلف آن را توصیف می‌کنند. واژه‌های مرکب از دو یا چند تکواژ ریشه تشکیل می‌شوند: *overland live-in bedroom*.

wholemeal. این واژه‌های مرکب، از لحاظ عضویت ریشه‌ها در طبقه واژه، ساختارهای گوناگون دارند: اسم + اسم، فعل + حرف اضافه، حرف اضافه + اسم، صفت + اسم. بسیاری از واژه‌های مرکب به *bedroom* شباهت دارند و در آن‌ها جزء اول جزء دوم را توصیف می‌کند و طبقه واژه مرکب همان طبقه جزء دوم است که در این مورد اسم است: «*bedroom*» نوعی «*room*» است. سه واژه مرکب دیگر متفاوت‌اند: *live-in* با یک حرف اضافه به‌عنوان جزء دوم، صفت است (مثلاً در *live-in nanny*)؛ *overland* با یک اسم به‌عنوان جزء دوم ممکن است صفت باشد (مثلاً در *an overland journey*) یا قید باشد (مثلاً در *we're travelling overland*)؛ و *wholemeal*، باز هم با یک اسم به‌عنوان جزء دوم، صفت است (*wholemeal bread*).

واژه‌های دیگری که در این فهرست دیده می‌شوند همه از ریشه + وند تشکیل شده‌اند. «وند» اصطلاحی کلی برای تکواژهایی است که نمی‌توان آن‌ها را به‌تنهایی و به‌صورت واژه‌های بسیط به کار برد؛ آن‌ها فقط «وابسته» به تکواژ دیگری ظاهر می‌شوند. اگر پیش از ریشه بیایند، و در نتیجه به سمت راست وابسته شوند، «پیشوند» نامیده می‌شوند (مثل *dis-* در *displease*). اگر پس از ریشه بیایند، و در نتیجه به سمت چپ وابسته شوند، «پسوندها» نام دارند (مثل *-ish* در *yellowish*). توجه داشته باشید که هنگام نوشتن وندها، قرارداد این است که در سمتی که وند وابسته می‌شود تیره کوتاه گذاشته شود؛ یعنی باید در سمت راست پیشوند و در سمت چپ پسوند تیره کوتاه گذاشت. بعضی از پسوندها نشانه «تصریف»‌اند (نگاه کنید به بخش ۳-۱): *go-ing* (صفت فاعلی)، *shallow-est* (صفت عالی)، *voter-s* (جمع). در زبان انگلیسی پیشوند تصریفی وجود ندارد. واژه‌های حاصل «صورت‌واژه»‌های (گونه‌های تصریفی) تکواژه ریشه‌اند.

وندهای دیگر نشان‌دهنده «اشتقاق»‌اند. با اضافه کردن وند، تکواژه جدیدی مشتق می‌شود. انتظار می‌رود این تکواژه اشتقاقی در جایی از فرهنگ بیاید، اگرچه خواهیم دید (فصل ۸)، فرهنگ‌های مختلف در نحوه برخورد با اشتقاق رفتارهای متفاوت دارند. اضافه کردن پسوند، معمولاً طبقه واژه ریشه را تغییر می‌دهد، اما پیشوند به‌ندرت چنین کاری می‌کند:

<i>dream</i> (اسم) + <i>-y</i>	<i>dreamy</i> (صفت)
<i>dis-</i> + <i>please</i> (فعل)	<i>displease</i> (فعل)
<i>mis-</i> + <i>treat</i> (فعل)	<i>mistreat</i> (فعل)
<i>mistreat</i> + <i>-ment</i>	<i>mistreatment</i> (اسم)
<i>usual</i> (صفت) + <i>-ly</i>	<i>usually</i> (قید)
<i>vote</i> (فعل) + <i>-er</i>	<i>voter</i> (اسم)
<i>yellow</i> (صفت) + <i>-ish</i>	<i>yellowish</i> (صفت)

توجه داشته باشید که هر پسوند تصریفی، مثل «s» جمع در *voters*، همیشه آخرین پسوند در واژه است. از بحثی که تا این جا در مورد تکواژها ارائه شد می‌توان نتیجه‌گیری کرد که ریشه‌ها همیشه «آزاد» هستند (یعنی می‌توانند به صورت تکواژه‌های ساده وجود داشته باشند)، و وندها همیشه «وابسته» اند (یعنی به ریشه‌ای نیاز دارند که به آن بچسبند). اما مجموعه به خصوصی از واژه‌ها در زبان انگلیسی وجود دارد که عمده‌تاً مرکب‌اند و ریشه‌های «وابسته» دارند. چند مثال می‌آوریم:

anthromorphic, astronaut, bibliography, biology, neuralgia, synchrony, telepathy, xenophobia.

این تکواژه‌ها از ریشه‌های (وابسته‌ای) تشکیل می‌شوند که از زبان‌های کلاسیک (یونانی و لاتین) گرفته شده و کنار هم گذاشته شده‌اند تا، در اغلب موارد، واژه‌های جدیدی حاصل شوند که در زبان‌های کلاسیک یونانی و لاتین ناشناخته‌اند. آن‌ها را «واژه‌های مرکب نئوکلاسیک» می‌نامند و اجزای آن‌ها «صورت‌های ترکیب‌ساز» نام دارند. مثال‌های ما به صورت زیر ساخته می‌شوند:

anthropo- (به شکل) + *-morphic* (انسان)

astro- (ستاره) + *-naut* (دریانورد)

biblio- (کتاب) + *-graphy* (نوشتن)

bio- (مطالعه) + *-ology* (زندگی)

neuro- (عصب) + *-algia* (درد)

syn- (همان) + *-chrony* (زمان)

tele- (دور) + *-pathy* (حس)

xeno- (بیگانه) + *-phobia* (هراس)

بعضی از ریشه‌های برگرفته از زبان‌های کلاسیک در اشتقاقیات دیده می‌شوند و در این جا نیز وابسته‌اند؛ مثل *path-etic neur-al graph-ical chron-ic*. به طور خلاصه می‌توان گفت:

هر واژه از یک یا چند تکواژ تشکیل می‌شود؛

هر تکواژ ممکن است به صورت ریشه یا وند (پیشوند یا پسوند) عمل کند؛

هر تکواژ ریشه معمولاً آزاد، و وند همیشه وابسته است؛

ریشه‌های وابسته معمولاً صورت‌های ترکیب‌ساز برگرفته از زبان‌های یونانی یا لاتین‌اند.

۷-۱ بیشتر بخوانیم

در واژه‌ها، معنا و واژگان: آشنایی با فرهنگ‌نویسی جدید انگلیسی (۲۰۰۰)^۱، اثر جکسون و زی آمولا^۲، و واژه‌های انگلیسی^۳ (۱۹۹۴)، اثر فرانسیس کاتامبا^۴، می‌توانید بحث مفصل‌تری را دربارهٔ واژه و ساختار واژه مطالعه کنید.

1. *Words, Meaning and Vocabulary: An Introduction to Modern English Lexicography*

2. Ze Amvela

3. *English Words*

4. Francis Katamba